

A pécsi Kreatív Partnerség program

A pedagógiai koncepció bemutatása

Az ún. Kreatív Partnerség (Creative Partnership) program módszertanát az Egyesült Királyságban fejlesztették ki, s azóta több országban is alkalmazzák, jelenleg Litvániában, Norvégiában, Németországban és Csehországban. Magyarországon a 2013/14-es tanévben a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kara, a T-Tudok Tudásmenedzsment és Oktatókutató Központ Zrt. és az angliai Creativity, Culture and Education szervezet együttműködésében kísérleti jelleggel indult el a program a pécsi Budai Városcsúcs Általános Iskola, Szakiskola, Speciális Szakiskola és Alapfokú Művészeti Iskola hét tagintézményében. A program azóta is sikeresen folyik: eddig két etapban összesen 300 tanuló, 42 tanár és 14 művész vett részt benne.

A Kreatív Partnerség középpontjában a kreatív szakemberek és iskolák közötti hosszú távú kapcsolat áll. A program egy olyan pedagógiai megközelítést dolgozott ki – „jól működő osztályterem” elnevezéssel –, amely a tanárokat osztálytermi munkájuk átalakítására bátorítja. A tanulás-tanítás átalakításához művészeti, kreatív alkotási folyamatokat vesznek alapul, ezeket csatornázzák be a tanórai és az iskolai életbe, illetve a szaktárgyi tanításhoz fűződő módszertani technikákat a művészeti gyakorlatból származtatják. Az osztályteremben és az iskolai terekben tanulókkal dolgozva a művész művész marad, a pedagógus pedig pedagógus. A program nem művészeti nevelést kínál. A Kreatív Partnerség program ugyanis arra készíti fel a művészeket, hogy úgy dolgozzanak a tanárokkal és a tanulókkal, hogy fenntartható változást érjenek el a tanárok addigi tanítási gyakorlatában.

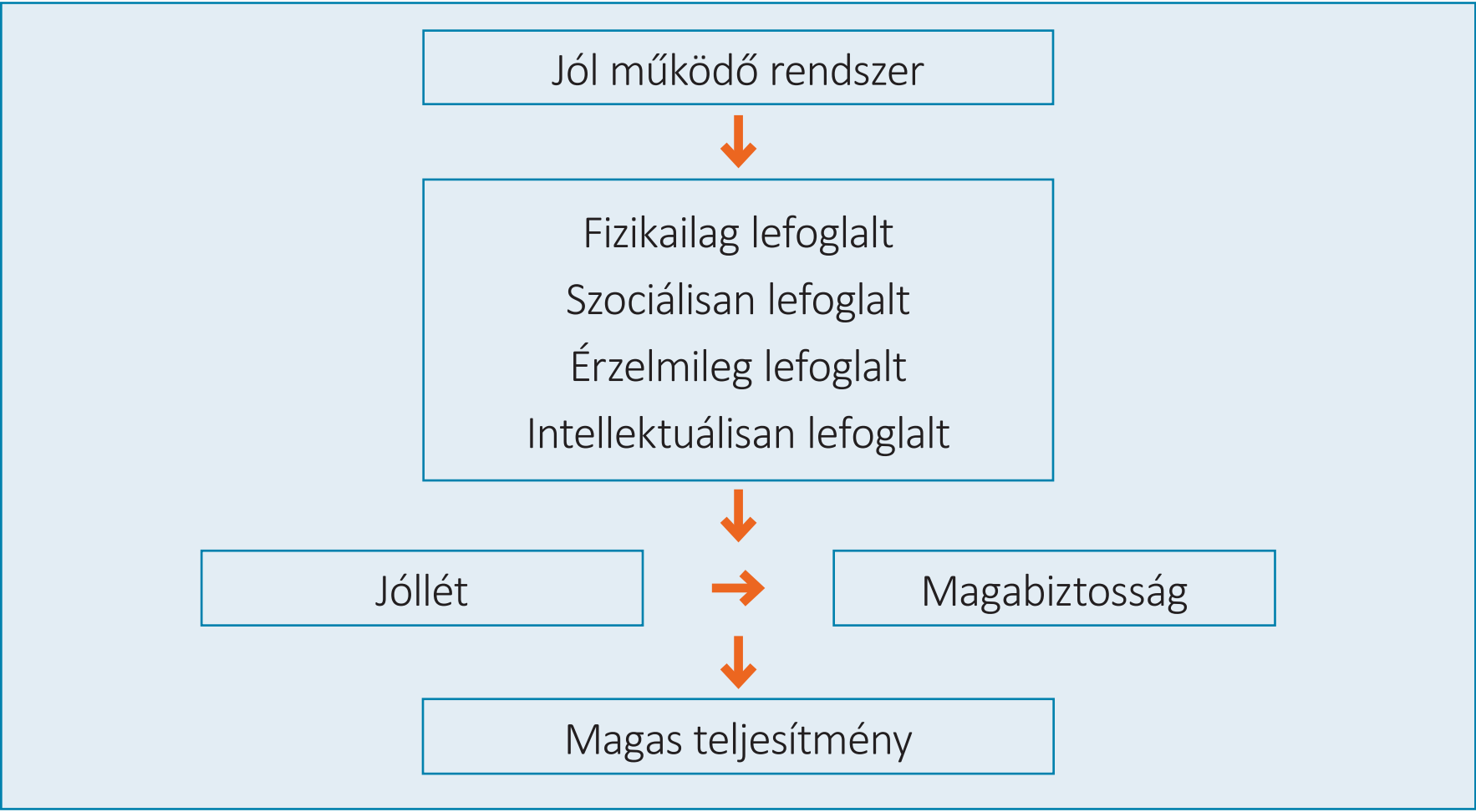
A Kreatív Partnerség program pedagógiai koncepciójának fő jellemzői

Az angliai program értékelése¹ rámutat arra, hogy a tanuló „magasan teljesít” az olyan oktatási közegben, ahol maga is a tanulás alapvető forrása, s ahol a mobilitás, az érzelmek, a csapatmunka és a kockázat a tanulási folyamat szerves részét képezik. Az ilyen jellegű oktatásban a gyermek egész lényével tapasztalja meg a tanulás élményét – a tanulás tehát nem csupán mentális folyamat, hanem olyasvalami, ami testüket, érzelmeiket, társas készségeiket is megmozgatja. Ez a fajta „magas teljesítmény” a gyermekben a jóllét érzését alakítja ki, ami pedig a sikeres tanuláshoz szükséges reziliencia és magabiztosság alapja. E gyakorlati módszerek hatékonysága abban rejlik, hogy közvetlenül hatnak a tanuló kompetencia-, autonómia- és összetartozás-érzésére. Támogatják a fenntartható tanulás két fontos forrását: az aktivitást és a motivációt. Ezért tapasztalták azt a kutatók, hogy a Kreatív Partnerség iskoláiban a tanulók jobban bevonhatók, jobb a magatartásuk és jobbak az eredményeik is.

1. ábra. A „jól működő osztályterem” jellemzői

A program tapasztalata szerint akkor hozható létre jól működő rendszer, ha a tanulók fizikailag, szociálisan, érzelmileg és intellektuálisan is lefoglaltak. Ez a fajta bevonódás magabiztossággal, az énkép és az önbizalom pozitív megerősödésével, valamint magasabb tanulói teljesítménnyel jár. Ezt segíti elő az ún. „jól működő osztályterem” kialakítása, amely megbontja a hagyományos kereteket, és interaktív teret hoz létre: egy olyan teret, melyben nemcsak a pedagógus, de a tanuló szerepe is megváltozik. A program célja tehát az, hogy az iskolai élet szereplőiből magas fokú elköteleződést kiváltva, kreatív gyakorlatok által és a kreatív képességek fejlesztése révén a tantervi követelmények magas fokú elsajátítását és használatát tegye lehetővé.

2. ábra. A Kreatív Partnerség program működési mechanizmusa

Miért válik be a Kreatív Partnerség program?

A Creativity Culture and Education szervezet kutatásai azt mutatják, hogy a Kreatív Partnerség programok azért sikeresek, mert a megszokottnál jóval kevésbé parancselvű és vezérelt nevelési gyakorlatot valósítanak meg. A Kreatív Partnerség azt a fajta tantermi gyakorlatot kívánja előmozdítani, amely választási lehetőséget nyújt, lehetőséget ad az önirányításra, **informatív** és nem **korrektív** visszajelzést ad (vagyis a tanuló önálló gondolkodását ösztönzi ahelyett, hogy megadná a helyes választ), erősíti a belső motivációt, az autonómia és az önhatékonyaság érzését. Ezt a szemléletet testesítik meg a kreatív szakemberek, akiket a program bevon az osztálytermi folyamatokba. A Kreatív Partnerség keretében a tanulókat arra ösztönzik, hogy merjék vállalni a kockázatot, legyenek önálló, autonóm személyiségek, akik nagyfokú választási szabadsággal határozhatják meg nemcsak a munkájuk tartalmát, hanem a munkamódszereiket és az eredmény bemutatásának formáját is. Így a motiváció jelentős mértékben belsővé válik. A program által nő az önbizalom, fejlődik az önirányítási képesség, megerősödik a közösséghez tartozás érzése, és a tanulók egyre több jelét mutatják annak, hogy képesek rugalmasan kezelni az akadályokat.

A magyarországi pilotprogram működése, működtetése

Magyarországon a Kreatív Partnerség program a T-Tudok, a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kara, a Budai-Városcsúcs Iskola, valamint az angol Creativity, Culture and Education szervezet együttműködésében valósul meg. A PTE MK Művészettörténet és Elmélet Tanszékének munkatársai választják ki a programban részt vevő művészeket, művész hallgatókat, akik több alkalommal negyvenórás tréningen vesznek részt, amelyet a programban részt vevő iskolák tanárainak képzései követnek. A képzéseket az angol programgazda képzett trénerai tartják, az egyes részt vevő iskolák ún. intézményi problémáinak feltárását, a probléma-térképek készítését a T-Tudok munkatársai végzik. A program során iskolánként 1 vagy 2 évfolyam 1-1 osztályával vagy tanulócsoportjával dolgoznak, azaz csoportonként 2 képzett tanár és 2 képzett művész aktív együttműködésében zajlanak az ún. helyi miniprojektek. A miniprojektek fókuszában az iskolák és a tanárok által vázolt helyi nehézségek kezelése (mint pl. a lemorzsolódás kockázatának csökkentése, együttműködési készségek fejlesztése, magatartási problémák kezelése, a pozitív jövőkép erősítése, az iskola helyi „láthatóságának” növelése) vagy a szaktárgyi tudásátadás, illetve a szaktárgyakon átívelő kompetenciafejlesztés áll. A helyi projektek implementációja egy helyszíni megfigyelés és két tervezési alkalom után 10-12, egyenként háromórás modulban valósul meg, amelyet egy részletes értékelési komponens és bemutató zár. Ezek a modulok beépíthetők mind a tanórák, mind a délutáni, tanórán kívüli foglalkozások struktúrájába.

A program kipróbálásának első szakasza

A program bevezetésének első szakaszára a 2013/14-es tanév második félévében került sor, amikor a Budai Városcsúcs Iskola mind a hat tagintézménye részt vett a kísérletben. A program kipróbálását nagyban segítette, hogy a pilotnak helyet adó iskola egy olyan komplex intézmény, amelynek tagiskolái között egy négy évfolyamos, csak alsó tagozattal működő kisiskola épüggé megtalálható, mint egy speciális szakiskola, illetve egy alapfokú művészeti nevelésnek helyet adó, nyolc évfolyamos intézmény. Ez az intézményi sokszínűség teret adott annak, hogy különféle közegben, egymástól eltérő tanulási környezetben, más és más tanulás-szervezési módszerekkel dolgozó pedagógusok osztályaiban próbálhassuk ki a programot. Ez az első szakasz nem tantárgyi tartalmak átadására fókuszált, hanem az iskolák teljes nevelőtestületei által megfogalmazott legfőbb probléma megoldását/ feloldását célozta meg azzal a tanulói közösséggel, amellyel való együttműködés a tanárok többsége számára a legproblémásabb. A foglalkozásokra általában délutánonként, tanórai vagy tanórán kívüli foglalkozások keretében került sor.

A program eredményességét tanulói kérdőívvel, illetve kvalitatív eszközökkel mértük. Az eredmények azt mutatják, hogy a megvalósított helyi projektek az összes résztvevőre – a gyerekekre és szülőikre, a tanárookra, az iskolákra és a kreatív szakemberekre is – egyaránt pozitívan hatnak. Az iskolák dolgozói rendre úgy vélik, hogy a program hatására fejlődés indult el az intézményben, sokkal inkább diákközpontúvá vált a személet, és olyan lehetőségek nyíltak meg, amelyekre korábban nem is gondoltak. A programban részt vevő diákok teljesítménye is szignifikánsan nőtt, ráadásul a szociokulturális szempontból hátrányosabb helyzetű diákok eredményei az országos átlagot is felülmúlták. A szülők a diákok beszámoló alapján egyre kíváncsiabbak lettek az iskolában folyó programokra, és egyre inkább szerettek volna bekapcsolódni az iskolai életbe, mert a gyerekek teljesítményével kapcsolatban ők maguk is motiváltabbá váltak. A művészek és művész hallgatók pedig közösségi művészeti projektek irányítóivá és megvalósítóivá váltak.

A program kipróbálásának második szakasza

A program második szakaszára a 2014/15-ös tanév második félévében került sor, az Oktatási Hivatal TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 azonosító számú, a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció), II. szakasz” elnevezésű kiemelt projekt megvalósítása során, az ún. „Innovatív hálózatok létrehozása, nevelési-oktatási programok fejlesztése” című projekt keretében. A Kreatív Partnerség program a projektben olyan regionális partnerségre építő hálózat lehetséges mintamodelljeként jelent meg, amelynek célja, hogy javítsa az átlag alatt teljesítő iskolák eredményességét a matematika területén, egynél több intézmény pedagógusait érintő, de nem országos szinten szerveződő hálózatban.

A program a pécsi tankerület beleegyezésével, a programban részt vevő tagiskolák vezetésének teljes támogatásával zajlott. Az iskolák vezetőivel történt egyeztetés után kiválasztásra került az a három tagiskola, amelynek egy-egy ötödik évfolyamos osztálya adta a matematika kísérleti osztályokat, valamint a kontrollosztályokat, azaz olyan ötödikes osztályokat, amelyekben egyrészt még sohasem folyt Kreatív Partnerség program, másrészt amelyeknek matematikatanárai és osztályfőnökei nem ismerik a programot, de a tanulók szociokulturális és demográfiai mutatói megegyeznek a kísérleti osztályokéval. A pedagógusok és a kreatív szakemberek képzése után a program tényleges megvalósítása februárban kezdődött. Mindegyik iskolában május végéig heti egy alkalommal voltak foglalkozások 90 perces tanórák keretében. A kreatív szakemberek ismét párbant dolgoztak, így összesen három művészpár, azaz hat képzőművész (festő, szobrász) kezdte el a közös munkát a tanárpárokkal (1 szaktanár, 1 osztályfőnök). A programban összesen öt ötödikes osztály tanulói vettek részt.

A Kreatív Partnerség program értékelési kerete

Az első kísérleti program értékelése főként az eredeti brit Kreatív Partnerség program belső értékelési mechanizmusát követte. Ennek során a program elején a kreatív szakemberek ún. tervezési dokumentumot készítettek, amely összevethetővé vált a program végén általuk kitöltött ún. projektzáró dokumentum (completion form) adataival és a benne foglalt információkkal. Ezenkívül a program zárószakaszában minden egyes helyszínen kvalitatív vizsgálat történt, amely foglalkozás-megfigyelésekből, részben strukturált interjúvezetői interjúkból, strukturált tanár- és művészinterjúkból, továbbá tanulói fókuszcsoportos beszélgetésekből állt. Kiegészítve ezt a belső gyakorlatot a program végén a T-Tudok (építve az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet egész napos iskola programjának a Komplex Művészeti Nevelés komponensében kifejlesztett tanulói kérdőívére) on-line kérdőívvel érte el a részt vevő tanulókat, egyrészt így összegyűjtve demográfiai adataikat, illetve a programmal és az iskolával kapcsolatos észrevételeiket, másrészt egy 50 itemből álló tesztsorral mérve a tanulók énképét, szociális kompetenciáit, empátiáját és tanulási motivációját.

A második kísérleti program értékelése annyiban változott az első etap értékelési gyakorlatához képest, hogy a program során bemeneti és kimeneti mérésekkel is nyomon követtük a diákok kompetenciáinak változásait. A gyerekeket kontroll- és kísérleti csoportokra osztottuk, mértük olvasási és matematikai képességeiket, valamint szociális attitűdjeiket (énkép, tanulási motiváció, empátia, szociális képesség). A program belső – kvalitatív – értékelése 2015 áprilisában történt meg a kreatív szakemberek és a pedagógusok által kidolgozott és megtartott matematika műhelyfoglalkozás megfigyelésével, valamint az iskolavezetőkkel, a matematikatanárokkal, a kreatív szakemberekkel és a gyerekek egy-egy csoportjával készített interjúk által.

Összegzés

Miről szól Kreatív Partnerség program?

- A fiatalok kreativitásáról, aspirációik és teljesítményük pozitív változásáról
- A tanárok szakmai támogatásáról, a kreatív oktatás tanórai bevezetéséről
- Az oktatási intézmények belső szakmai fejlődéséről
- Különböző helyi oktatási szereplők partnerségéről
- A kreatív szakemberek problémamegoldó és alkotóképességeinek iskolai kamatoztatásáról

Miért működik a Kreatív Partnerség program?

- Választási lehetőséget biztosít a tartalom és a módszerek terén mind a tanár, mind a tanuló számára
- Növeli a tanulók magabiztosságát és motivációját
- Önszabályozási, önirányítási technikákat alkalmaz
- Támogatja a tanulók kockázatvállalását és autonóm döntéseit
- Nem hagyományos iskolai térben új típusú diák-tanár kapcsolatokat teremt
- Kreatív tanulási-tanítási folyamatokat működtet
- Megváltoztatja a tanárok bevett tanítási gyakorlatát

1 McLellan, Ros – Galton, Maurice – Steward, Susan – Page, Charlotte: *The Impact of Creative Partnerships on the Well-Being of Children and Young People*. 2012, University of Cambridge–CCE.